

Vastaus kirjalliseen kysymykseen uhrin saamien vahingonkorvausten vaikutuksesta toimeentulotukeen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kari Uotilan /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 618/2017 vp:

Aikooko hallitus muuttaa toimeentulotukilakia siten, että kivusta, kärsimyksestä tai fyysisestä haitasta maksetut korvaukset eivät enää alenna toimeentulotukea?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Toimeentulotuki on sosiaaliturvajärjestelmän viimesijainen tukimuoto. Oikeus toimeentulotukeen alkaa, kun henkilö tai perhe on käyttänyt kaikki muut toimeentulonsa turvaamiseksi käytettävissä olevat tulot ja varat hyväkseen. Tuen viimesijaisuudesta johtuu, että periaatteesta ei ole tehty kuin joitakin poikkeuksia. Ne ilmenevät toimeentulotukilain 11§:stä. Siinä on lueteltu erikseen ne tulot, joita ei oteta toimeentulotukea myönnettäessä tuloina huomioon. Niihin kuuluvat muun muassa vähäiseksi katsottavat ansiotulot ja avustukset. Sen sijaan niihin eivät kuulu rikoksen uhrin aineettomasta vahingosta saamat korvaukset. Rikoskorvauksena saatavat vähäistä suuremmat erät on tämän pykälän perusteella katsottu toimeentulotuessa käytettävissä olevaksi tuloksi. KHO:n ratkaisu vuodelta 1999 vahvistaa lain tulkintaa tältä osin. Siinä katsottiin perustelluksi velvoittaa asiakas käyttämään elatukseensa rikoskorvauksena saatu isohko kertasuoritus kokonaisuudessaan. Mikäli asiakkaalla olisi ollut osoittaa tiettyjä menoja, joita hän on rikoksen uhrina joutunut maksamaan, olisi näiden osuus voitu vähentää tuosta huomioitavasta summasta.

Kansaneläkelaitoksesta on todettu, että rikoksen uhrin esittämät rikoksesta aiheutuneet menot voidaan vähentää tuloksi katsottavasta summasta. Näihin kuluihin voitaisiin huomioida myös henkilön omia tai vaikkapa läheisten tarvitsemia terapiakuluja. Sikäli myös aineettomia kärsimyksiä voitaisiin tällä tavalla toimeentulotukea myönnettäessä helpottaa. Kansaneläkelaitos yhtenä valtakunnallisena lain tulkitsijana toimii tilanteissa yhdenmukaisesti. Kuntien käytännöt ovat voineet vaihdella, vaikka ministeriön julkaisemassa oppaassa toimeentulotukilain soveltajille kyseinen tulkinta on esitetty aiemminkin. Esimerkiksi korvauksen vähäisyyden arviointiin ei laki anna tarkkaa ohjearvoa, vaan vähäisiksi katsottavien tulojen sisältö ja määrä ovat tuen myöntäjän harkittavissa.

Hallitus on ryhtynyt yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa selvittämään nyt esiin nousseen tulkintatilanteen laajuutta. Aineettomista vahingoista maksettujen korvausten joukossa ovat lähinnä potilasvahingosta maksetut kipuun ja särkyyn liittyvät korvaukset ja rikoksen uhrin saamat henkilövahingosta ja kärsimyksestä maksettavat korvaukset. Kansaneläkelaitoksesta saatujen tietojen mukaan koko Suomen tasolla kyse olisi noin kymmenestä ratkaisusta liittyen rikosuhrien korvauksiin ja neljästä potilasvahinkoasiasta vuoden mittaan. Keskimäärin saadut korvaukset eivät ole olleet mittavia näissä tapauksissa.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 618/2017 vp

Sosiaali- ja terveysministeriössä on ensin ryhdytty selvittämään mahdollisuutta ratkaista asia tulkintaa ohjaamalla. Kyse on yksilön kannalta poikkeuksellisesta tilanteesta, joten päätöksenteon on lähtökohtaisesti oltava yksilöllinen tilanne huomioivaa. Päätöksentekijä voi arvioida sitä, voidaanko korvaus katsoa vähäiseksi tuloksi tai ainakin osa siitä jättää tämän nojalla huomioimatta. Myös asiakkaan neuvontaa kulujen esittämiseksi voidaan tehostaa tilanteiden käsittelyn yhteydessä. Kela-siirron valmistelun yhteydessä eduskunta on edellyttänyt toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen tarpeen seuranta ja arviointia. Tätä työtä ministeriössä tehdään vuoropuhelussa toimeentulotukilain soveltajien kanssa. Yksittäisiin lainmuutoksiin lähdetään vain erityisen painavin perustein, jos ongelmaa ei tulkintaohjein voida kohtuudella ratkaista.

Helsingissä 5.2.2018

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko